

VLAAMSE OVERHEID

Cultuur, Jeugd, Sport en Media

[2013/206408]

18 NOVEMBER 2013. — Voorlopige opname van roerende goederen in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap

Bij besluit van de Vlaamse minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur van 18 november 2013 betreffende de voorlopige opname van roerende goederen in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap wordt bepaald :

Enig artikel. De volgende roerende goederen worden als voorlopige maatregel opgenomen in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap in hoofdafdeling, 1 individuele voorwerpen; afdeling 2, historisch erfgoed :

1°	a)	korte beschrijving :	<i>getrokken maaidorsmachine, firma Arvika -Thermaenius, model BT45, 1945-1960, L 585 cm, B 290 cm, H 250 cm, ijzer, zeildoek, hout;</i>
	b)	motivatie :	deze getrokken maaidorser is een mooi voorbeeld van een tuig dat weliswaar slechts gedurende enkele jaren heeft gefunctioneerd, maar tegelijk ook een belangrijke schakelfunctie opneemt in de mechanische verwerking van het graan. De machine markeert immers de overgang van enerzijds het nog steeds apart maaien op het veld en dorsen in de schuur en anderzijds het volledig ter plekke op het veld maaien en dorsen door een zelfrijdende maaidorser. Hoewel de firma Arvika Thermaenius uit Zweden in de jaren 1950-1960 veel machines in Vlaanderen heeft verkocht, zijn er van dit type bijna geen exemplaren meer bewaard;
	c)	bewaarplaats :	Heuvelland, gemeentelijk erfgoeddepot Wijschate;
	d)	eigendomssituatie :	overheidsbezit;
2°	a)	korte beschrijving :	<i>locomobiel Vierzon, verplaatsbare stoommachine voor de aandrijving van stationaire tuigen zoals dorsmachines, 1928, L 490 cm, B 190 cm, H 600 cm, ijzer, koper, hout;</i>
	b)	motivatie :	locomobielen zijn in Vlaanderen weinig bewaard gebleven. Het toestel verkeert bovendien in relatief goede staat. De machine vervult zeker een schakelfunctie in de aandrijving van stationaire tuigen, parallel met de handmatige en dierlijke aandrijving. Voor het eerst in de geschiedenis van de mensheid in het algemeen en die van de landbouw in het bijzonder was de mens niet langer afhankelijk van spierkracht of weersomstandigheden. Dergelijke locomobielen hebben gedurende decennia gefunctioneerd wat hen een markante plaats in de graanverwerking op de boerderij heeft gegeven;
	c)	bewaarplaats :	Heuvelland, gemeentelijk erfgoeddepot Wijschate;
	d)	eigendomssituatie :	overheidsbezit;
3°	a)	korte beschrijving :	<i>Spinnekop, zelfrijdend voertuig voor het trekken en aandrijven van landbouwwerktuigen, 1945-1952, L 280 cm, B 165 cm, H 155 cm, ijzer, rubber;</i>
	b)	motivatie :	van de relatief beperkte tractorenproductie van Belgische makelij (in totaal hoogstens 500 ex.) zijn er maar weinig exemplaren bewaard gebleven. Meer in het algemeen kan de tractor als een symbool voor de mechanisering van de landbouw gelden en is hij ook op die manier gebeiteld in het collectieve geheugen van de mensen. Tegelijk is de Spinnekop een typische vertegenwoordiger van de eerste naoorlogse generatie tractoren met beperkt vermogen en relatief geringe kostprijs. In die zin vervult hij ook een schakelfunctie in het gebruik van de tractoren in de Belgische landbouw;
	c)	eigendomssituatie :	privébezit;
4°	a)	korte beschrijving :	<i>aardappelrootmachine Norvan, door de tractor getrokken en aangedreven machine waarmee aardappelen worden gerooid, gereinigd en gesorteerd, jaren 1950, ijzer, rubber;</i>
	b)	motivatie :	deze machine is één van de weinige nog resterende getuigen van de omschakeling kort na W.O. II van een kleinschalige naar een grootschalige oogstverwerking van aardappelen op het veld. De trommelrooiers waren bovendien meer in Vlaanderen dan elders ingeburgerd en geperfectioneerd. Het is bovendien een constructie van een Vlaams bedrijf wat symbool kan staan voor de relatief belangrijke productie van aardappelrooimachines in Vlaanderen;
	c)	eigendomssituatie :	privébezit;

5°	a)	korte beschrijving :	<i>hooischudder Dening</i> , werktuig waarmee het gemaaide hooi wordt opgeschud om beter te kunnen drogen, 1937, L 370 cm, B 240 cm, H 150 cm, ijzer, hout;
	b)	motivatie :	in de Vlaamse erfgoedcollecties zijn van de hooischudders bijna alleen nog de zogeheten vorkjesschudders bewaard. Van deze trommelschudders zijn slechts zeer weinig exemplaren gekend. De sierlijke wielen en het feit dat de gekende Britse firma Dening deze machine heeft geproduceerd, maken het toestel nog interessanter;
	c)	eigendomssituatie :	privébezit;
6°	a)	korte beschrijving :	<i>Spuitplatz</i> , recipiënt met mechanisch pompmechanisme voor het spuiten van beschermingsmiddelen, eerste helft 20ste eeuw, L 445 cm, B 604 cm, H 200 cm, hout, ijzer, koper, rubber;
	b)	motivatie :	het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen voor de bescherming van veldgewassen betekende zonder meer een doorbraak in het rendement van de landbouw. Aanvankelijk was de verspreiding beperkt omwille van de hoge kostprijs. Vanaf de jaren 1930 geraakte de chemische bestrijding steeds meer ingeburgerd. Ongeremd en ongehinderd gebruik ervan leidde tot ziekte en sterfgevallen bij de professionele gebruikers en tot ernstige gevolgen in de dierlijke voedselketen. De eerste professionele tuigen waren vaten of bakken - uit koper of hout omdat ijzer door de chemische middelen werd beschadigd - met een pompmechanisme dat werd aangedreven door de loopwielen. Het draagstel was immers niet langer een al bestaande kar, maar een speciaal op twee wielen geconstrueerd voertuig. Eén van beide wielen was met een ketting, riem of stang verbonden met een roermechanisme op de bodem van het vat. Het andere wiel bewoog met een op-en-neer gaande beweging een pomp die de druk op het vat hield. Achteraan was een inklapbare spuitboom gemonteerd waarmee de veldgewassen werden bespoten. De bestuurder zat op het voertuig en leidde het paard. Meestal was één paard voldoende. Vanaf de jaren 1940 werden de houten wielen systematisch vervangen door de lichter lopende rubberen luchtbanden. Mettertijd verdwenen ook de houten tonnen of vaten om te worden vervangen door roestvrij stalen of later nog plasticen recipiënten;
	c)	eigendomssituatie :	privébezit;
7°	a)	korte beschrijving :	<i>vlasslijtmachine Leterme</i> , door een tractor getrokken en aangedreven machine waarmee over meerdere slijtsporen het vlas wordt geoogst, 1945-1955, L 400 cm, B 264 cm, H 122 cm, rubber, ijzer, hout;
	b)	motivatie :	vlas is een teelt die niet wordt gemaaid, maar waarvan de vlassengel uit de grond moet worden getrokken, het slijten. Tot in de jaren 1920 gebeurde dat met de hand, vanaf dan kwamen machines op de markt. In eerste instantie waren deze getrokken door het paard en namen ze slecht één enkel slijtspoor. Vanaf de jaren 1930 brachten producenten ook meervoudige slijtmachines op de markt, getrokken en aangedreven door de tractor. Zowel de trekbevestiging als de koppeling voor de aftakas bevonden zich aan de zijkant, achteraan de tractor. Hierdoor stond de getrokken meervoudige vlasslijtmachine achter de tractor, maar tegelijk ook opzij ervan opgesteld. Dat hield meteen in dat nog steeds een deel van de "vlasschaard" (vlasakker) met de hand moest worden gesleten alvorens met de machine aan het werk te gaan. Het vlas werd tussen de richtpinnen naar de rubberen riemen geleid waarna het via een aantal slijtwielen op de aflegtafel terecht kwam. Vandaar werd het ongebonden op de grond in lange rijen neergelegd. Voor deze machine waren nog twee personen vereist : de chauffeur van de tractor en anderzijds iemand die op de machine zelf postvatte. Omdat deze persoon niet meer het vlas zelf moest hanteren, bleef zijn taak grotendeels beperkt tot het controleren van het vlasslijtproces en het eventueel in de hoogte aanpassen van de oplichters naargelang het vlas al dan niet gelegerd was. Daarvoor had hij binnen handbereik een aantal hendels en schakels. Per dag kon op die manier vier hectare worden gesleten;
	c)	bewaarplaats :	Kortrijk, Vlasmuseum;
	d)	eigendomssituatie :	overheidsbezit;
8°	a)	korte beschrijving :	<i>wanmolen</i> , houten kast met schoepenas en zeven voor het reinigen van gedorst graan door luchtverplaatsing, 1770, L 198 cm, B 70 cm, H 110 cm, hout, ijzer;

	b)	motivatie :	er zijn zeer vele wanmolens bewaard, ook van de oudere generatie : nog volledig in hout, met alleen een beperkte of zelfs geen zeeffunctie, met enkele sierlijke ornamenten, maar er zijn er slechts zeer weinige bewaard met een exacte datering. Dit exemplaar is wel voorzien van datum (ijkwaarde). De wanmolen is decennia lang een cruciaal tuig geweest in de landbouw-bedrijfsvoering. Het principe van reiniging door luchtverplaatsing blijft tot vandaag nog onveranderd;
	c)	bewaarplaats :	Genk, Openluchtmuseum Bokrijk;
	d)	eigendomssituatie :	overheidsbezit;
9°	a)	korte beschrijving :	<i>wagen</i> , vierwielig voertuig met centrale langboom en rechte laadbak voor het vervoer van lasten, 1853, L 554 cm, B 179 cm, H 145 cm; hout, ijzer;
	b)	motivatie :	deze wagen vertoont nog grote delen van de oorspronkelijke constructie, het ijzerbeslag en de verlaag, wat zeldzaam is. Hij verkeert in bijzonder goede staat. Deze wagens werden destijds in heel Vlaanderen gebruikt (collectief geheugen);
	c)	bewaarplaats :	Beernem, Provinciaal Museum Bulskampveld;
	d)	eigendomssituatie :	overheidsbezit;
10°	a)	korte beschrijving :	<i>driewielkar</i> , driewielig voertuig met een zwenkbaar voorwiel en een laadbak voor het verplaatsen van lasten, tweede helft 19de eeuw, L 346 cm, B 169 cm, H 146 cm, hout, ijzer;
	b)	motivatie :	van de driewielkar zijn nog meerdere exemplaren bewaard in de Vlaamse erfgoedcollecties, maar dit exemplaar is zeldzaam omdat het goed bewaard en goed gedocumenteerd is. Deze kar is gebaseerd op een uniek ontwerp dat in Vlaanderen zijn oorsprong heeft gevonden en hier massaal in gebruik is geweest (collectief geheugen). Het belang van de driewielkar voor de landbouw in Vlaanderen tussen 1850 en 1950 valt nauwelijks te overschatten. Ze vervult een schakelfunctie door de aanwending van het derde wiel waardoor wendbaarheid en stabiliteit enorm verbeteren;
	c)	bewaarplaats :	Beernem, Provinciaal Museum Bulskampveld;
	d)	eigendomssituatie :	overheidsbezit;
11°	a)	korte beschrijving :	<i>éénscharige, rondgaande ploeg</i> , werktuig getrokken door paard voor het lostrekken, omleggen en verkruiemen van de grond, einde 19de eeuw, hout, smeedijzer;
	b)	motivatie :	de ploeg staat wellicht symbool voor het meest archetypische werktuig op de boerderij. In die zin is zij een element van het collectieve geheugen. De Vlaamse ploegen hadden bovendien tot ver over de landsgrenzen heen een faam opgebouwd qua constructie en rendement. Er zijn er relatief veel van bewaard gebleven in de Vlaamse erfgoedcollecties, maar volledig authentieke exemplaren, zoals deze ploeg, zijn zeldzaam geworden;
	c)	bewaarplaats :	Beernem, Provinciaal Museum Bulskampveld;
	d)	eigendomssituatie :	overheidsbezit;
12°	a)	korte beschrijving :	<i>fruitsortermachine WOVEBI</i> , elektrisch aangedreven machine voor het sorteren naar grootte van appels en peren, 1947, L 700 cm, B 170 cm, H 148 cm, hout, ijzer, rubber;
	b)	motivatie :	dit is wellicht de enige sortermachine van die omvang die bewaard is, niet alleen in Vlaanderen, maar zelfs de Benelux. Ze is ontworpen naar een Amerikaans model, werd gemaakt in Nederland en had een eigen Nederlands octrooinummer. In elk geval vervult ze een schakelfunctie als een vroege getuige van het mechanische sorteerproces van appels en peren;
	c)	eigendomssituatie :	privébezit.

Tegen dit besluit kan door elke belanghebbende met een aangetekende brief een vordering tot schorsing en/of beroep tot nietigverklaring worden ingediend bij de Raad van State binnen de zestig dagen na kennisgeving van deze beslissing.